

Høringsuttalelse fra Norsk industriarbeidermuseum (NIA) - Kulturstrategi 2021-2024 for Vestfold og Telemark fylkeskommune

NIA er glad for muligheten til å gi våre synspunkter til fylkeskommunens kulturstrategi for perioden 2021 til 2024. At Fylkeskommunen søker å utvikle en kulturstrategi med tydelige, målsetninger for kulturfeltet er noe vi ser positivt på og NIA ser frem til å bidra til realisering av disse målene.

Høringsuttalelsen er strukturert i tråd med høringsutkastets disposisjon og nummerering. Kommentarene vi gir forholder seg først og fremst til innholdet fylkeskommunen trekker opp i dokumentet. Det betyr ikke at vi ikke har spesifikke og mer detaljerte kommentarer knyttet til områder som berører oss særlig, men vi regner med at det blir anledning til å komme tilbake til dette utover i både denne og andre prosesser.

1.1. Vestfold og Telemark – et kulturfylke med stor «K»

Vi støtter fylkeskommunens ambisjon om å *“sørge for at innbyggere, i alle deler av fylket, har mulighet til å skape, vise fram og oppleve kunst og kultur av høy kvalitet”*, men ønsker oss i tillegg en formulering som sier noe om ambisjoner om å ivareta og styrke fylkets kulturhistoriske posisjon, nasjonalt og internasjonalt. For institusjonene mener vi slike signaler er viktige når vi skal i dialog med både statlige organer og andre aktører. I denne sammenhengen ville vi også ønsket oss noen formuleringer som tydeliggjør fylkeskommunens ambisjoner og ansvar versus det kommunale og nasjonale.

1.2. Fylkeskommunens rolle som regional samfunnsutvikler

I utkastet til kulturstrategi vises det til at fylkeskommunen skal ha rolle som kunnskapsleverandør, kompetanseutvikler, koordinator, samarbeidspartner, samt tilskudds- og premissleverandør. NIA vil poengtere at dette er mange komplekse roller som fordrer prinsippet om «armlengdes avstand» mellom tilskuddsgiver og tilskuddsmottaker.

Et museum som NIA leverer allerede mye rapportering og oppfølging mot mange offentlige instanser. For at fylkeskommunens strategi skal lykkes tror vi det er viktig at både administrasjon, politikere og kulturaktører har en god og konkret forståelse av hva som ligger i fylkeskommunens rolle.

En tilleggsbetraktning: Det er krevende å slå sammen to fylker som har hatt til dels svært forskjellig praksis i hvordan virkemidlene innenfor kulturfeltet er tilrettelagt. Innenfor det feltet NIA opererer i – kulturarv og museum – har det vært ulike formelle strukturer og svært ulik fylkeskommunal finansiering, som gjør problemstillingene og ulikhetene spesielt store og desto viktigere å adressere i en ny kulturstrategi for Vestfold og Telemark fylkeskommune. Vi regner med at det vil bli anledning til å adressere dette temaet særskilt.

1.4 Overordnede føringer og mål

Under overordnede kulturpolitiske mål støtter vi punktet “*Tar vare på og formidler kulturarv*”.

NIA foreslår å utvide formuleringen til:

- Tar vare på, forsker på og formidler kulturarv

1.6 Målgrupper

Kulturstrategien nevner følgende grupper som målgrupper:

- fylkespolitikere,
- ansatte i fylkeskommunens administrasjon
- eksterne kulturaktører

NIA foreslår at en fylkeskommunal kulturstrategi også bør peke på nasjonale myndigheter og organer som relevante målgrupper.

NIA foreslår en presisering hvor Vestfold og Telemark fylkeskommunes rolle så langt det er mulig harmoniseres opp mot de nasjonale og lokale bevilgende myndigheters krav og forventinger.

NIA stiller seg bak formuleringen “*For å nå målene i kulturstrategien, kreves det samarbeid mellom de tre hovedmålgruppene på tvers av fag, institusjoner, nivåer og seksjoner – i respekt for hverandres ulike roller og kompetanse.*”

NIA foreslår et tillegg som tydeliggjør det viktige prinsippet “*armlengdes avstand*” som lenge har ligget til grunn for partnerskapene mellom myndigheter og kunst og kulturliv i Norge, dette prinsippet mener vi det er viktig å opprettholde og tydeliggjøre.

1.7. Kulturstrategiens oppbygging

NIA stiller seg bak kulturstrategiens tematiske inndeling og er positive til at en ønsker å utvikle mål og tiltak innenfor hovedtemaene.

Om tiltakene skal stå i et overordnet strategidokument er vi mer tvilende til. Det krever i så fall større innsikt i prosessen rundt prioritering av tiltak da det er noe vanskelig å lese seg frem til hva som er valgt bort og hvorfor enkelte tiltak står.

Slik NIA ser på dette ville det være mer hensiktsmessig om konkrete tiltak jobbes frem i temadokumentene som beskrives under punkt 1.8 Oppfølging. NIA ser for seg at temadokumentene vil være svært viktige. Ved en slik løsning sikrer fylkeskommunen seg også større fleksibilitet underveis i arbeidet med å oppnå målene den første overordnede kulturstrategien i ett nytt fylke beskriver.

2.1 Stedsutvikling

2.1.1 Mål

NIA foreslår følgende endringer i målsetningene

- Vestfold og Telemark skal være et fylke der publikum kan oppleve profesjonell og samfunnsrelevant kunst og kultur.
- Vestfold og Telemark skal være et fylke der publikum kan oppleve Telemarks rike kunsthistorie som spilte en aktiv rolle i nasjonsbyggingen.
- Vestfold og Telemark skal være en attraktiv region for profesjonelle kunstnere, kunst- og kulturinstitusjoner.
- Vestfold og Telemark skal være et inkluderende fylke der det er lav terskel og alle kan oppleve, lære og delta i utvikling av fylkets stolte kulturarv

2.1.2 Tiltak

For NIA er det avgjørende at fylkeskommunen anerkjenner viktigheten av å styrke regionens kunstfelt gjennom en tilslutning til NIAs strategi for å videreutvikle Telemarksgalleriet til en aktør med regional status.

Gjennom regional status for kunstmuseet vil de kunstfaglige prosjektene knyttet til Telemarks rike kunsthistorie, de industrielle og håndverksmessige særegenhetene i regionen, og utvikling av ny kunst heves til et nasjonalt nivå.

Et annet viktig tema for NIA er krigshistorien. Krigshistorien NIA forvalter er en vesentlig grunn til at området som er dekket av Verdensarven har fått en fornyet oppmerksomhet både nasjonalt og internasjonalt, og det fungerer også som en viktig identitetsmarkør for de som bor i regionen. NIA mener derfor at Tungtvannsaksonen/krigshistorie skal stå som et eget punkt under tiltak i kulturstrategien.

NIA foreslår følgende utvidelse av tiltak

- Styrke VTFKs satsing på kunst gjennom å løfte Telemarksgalleriet til Telemark kunstmuseum som et regionalt museum med ansvar for forvaltning og formidling av Telemarks rike kunsthistorie, kunst i et industrielt historieperspektiv, samt utvikling av ny kunst i samarbeid med profesjonelle kunstnere og andre museer.
- Sette fokus på kunst i offentlig rom, og være pådrivere for å engasjere kunstnere i stedsutviklingsprosesser.
- Videreutvikling og formidling av viktig krigshistorie som en identitetsmarkør og tiltrekke flere tilreisende til regionen
- Videreutvikle attraksjoner og attraksjonsbasert reiseliv langs Telemarkskanalen, med vekt på arbeiderhistorie, friluftsliv, industriarv, kunst og vikingtid.

Det er to punkter som beskriver aktiviteter innenfor forvaltning av historiske bygninger (byggningsvernsenter og materialbank).

NIA er positiv til at nye store regioner bør ha flere kunnskapssentre innen bygningsvern-området.

Både av geografiske hensyn og fordi det i Vestfold og Telemark fylkeskommune er over 1000 år med byggeskikk som skal forvaltes og ivaretas og ofte er byggeskikken geografibasert, noe som taler å ha etablere flere kompetansesentre for bygningsvern og gjennom dette sørge for at ressursene ikke skal gape over alle tradisjoner og teknikker, men bygge opp relevant og viktig spisskompetanse.

En av tradisjonene og kompetanseområdene som må ivaretas er oppfølging av bygninger av mur og spesielt innenfor verdensarven.

NIA foreslår følgende utvidelse av tiltaket om bygningsvern

- Utvide prøveprosjektet med bygningsvernsatsning i Vest-Telemark, og legge dette til en by langs kysten og til Notodden/Rjukan. Videre gjøre prosjektet til en permanent ordning.

Vi ønsker også å knytte en kommentar til det foreslåtte tiltaket *“etablere en materialbank med kvalitetsmaterialer til bruk på fredede bygg og anlegg”*: Vestfold og Telemark fylkeskommune har en rik arv å ivareta innenfor dette området. Slik NIA ser det må imidlertid stor variasjon i byggeskikk og også store geografiske avstander hensyntas når dette tiltaket skal vurderes.

NIA anbefaler derfor at kulturstrategien ikke har med punktet om materialbank på nåværende tidspunkt fordi, det bør utredes grundigere.

Vår anbefaling er at myndighetene på andre områder understreker kulturarvs behov innenfor resirkulering av gamle bygningsdeler innenfor miljøstasjonene

NIA foreslår følgende nye tiltak

- Videreutvikling av bygningsvernkompetanse og bygningsvernkapasitet utvikles i samarbeid med de de konsoliderte museene i fylket.

2.2. Inkludering

2.2.2 Tiltak

Museenes samlinger og forvaltningens mulighet til å bidra til demokratisering og inkludering, er ikke definert. Eierskapet til kulturarven handler om mye mer enn «flerkulturelt fokus» og mangfold i DKS.

NIA foreslår følgende nye mål

- Gi spesiell oppmerksomhet eller høy prioritering av museumsprosjekter innenfor innsamling/forvaltning av kulturarv med fokus på mangfold
- Utvikle formidlings- og forskningsprosjekt med fokus på mangfold og inkludering.

2.3 Kunnskap

2.3.1 Mål

NIA foreslår følgende nye mål

- Museene i fylket bidrar til bred kunnskapsformidling og utvikling av ny kunnskap gjennom forskning
- Vestfold og Telemark skal være en attraktiv region for profesjonelle kunstnere, kunst- og kulturinstitusjoner.
- Økt kunnskap om regionens kunst- og kulturhistorie

2.3.2 Tiltak

Flere gode enkelttemaer konkretiseres i tiltakslisten (herregårder, prestegårder, bærekraft ift verdensarv). I tillegg er det slik at koordinering og dialog på tvers av kulturarvfeltene museum, kulturminnevern og verdensarv er viktig for museet.

NIA foreslår følgende nye tiltak

- Legge til rette for økt forskerkompetanse og økt forskningsaktivitet i museene.
- Bidra til helhetlige løsninger for institusjonene på kulturarvfeltet gjennom felles seminarer og prosjekter for kulturminneforvaltningen og museene
- Øke kunnskap om regionens viktige rolle i norsk kunst- og kulturhistorie gjennom utstillinger, formidling og forskning.

2.4. Aktivitet

2.4.2 Tiltak

NIA foreslår følgende nye tiltak

- Tilrettelegge for kunst i offentlig rom og tilgjengeliggjøring av kunstopplevelser som virkemiddel i folkehelseprosjekt.

2.5 Arena

2.5.1 Mål

Det er NIAs mål og strategi å etablere Telemark kunstmuseum (Telemarksgalleriet) og oppnå regional status. Dette vil gi museet tilgang til statlige midler som fører til økt kunstfaglig kvalitet i regionen, mulighet til å bygge opp en kunstsamling med nasjonal betydning, flere arbeidsplasser og styrking av fagmiljøer som vil gjøre Vestfold og Telemark fylkeskommune ytterligere synlig innen kunstfeltet.

NIA foreslår følgende utvidelse av den første målsetningen

- Gode og tilrettelagte arenaer for å skape, utøve, vise fram og oppleve kunst og kultur av høy kvalitet.

2.5.2 Tiltak

NIA foreslår følgende nye tiltak

- Utvikle Telemarksgalleriet til Telemark kunstmuseum som et regionalt kunstmuseum med ansvar for forvaltning og formidling av Telemarks rike kunsthistorie, samt utvikling av ny kunstproduksjon i samarbeid med profesjonelle kunstnere.
- DKS – fylkeskommunen viderefører ordningen med flerårig rammeavtaler med de konsoliderte museene.

2.6. Internasjonalisering

2.6.2 Tiltak

NIAs oppdrag og nettverk har mange ulike internasjonale forbindelser. Gitt den særlige internasjonale forankringen både i arbeiderbevegelsen, krigshistorien og verdensarven er det flere sammenfallende interesser mellom fylkeskommunen og museet på området. NIA ønsker at museets kulturarv-aktivitet skal bidra til økt kunnskap og kjennskap til blant annet verdensarv.

NIA foreslår følgende utvidelse av tiltakene:

- Jobbe for å etablere et kompetansesenter for verdensarv på Notodden/Rjukan i regi av NIA.
- Gjennomføre prosjektet World Heritage Volunteers i samarbeid med NIA.

Avslutningsvis vil jeg på vegne av NIA nok en gang takke for at vi får anledning til å gi innspill til Vestfold og Telemark fylkeskommunes første kulturstrategidokument. Vi gleder oss til å bidra videre inn i dette viktige arbeidet og håper innspillene våre ses på som konstruktive og utdyper gjerne synspunktene våre når fylkeskommunen måtte ønske det.

Med vennlig hilsen

Norsk industriarbeidermuseum

Anna Hereid

Direktør